

РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*Балахонова О.В., д.е.н., доцент, професор
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Веретельник В.П., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

METHOD OF ANALYSIS OF SUPPLIES OF ENTERPRISE

Анотація. У статті визначено мету, завдання та предмет аналізу запасів підприємства. Наведено основні блоки методики аналізу запасів підприємства. Розглянуто: об'єкти аналізу запасів, суб'єкти аналізу запасів, систему показників ефективності управління запасами, джерела інформації для проведення аналізу запасів, методи обробки економічної інформації аналізу запасів. Узагальнена фактографічна інформація, що використовується у процесі аналізу запасів на підприємстві.

Ключові слова: запаси, нормування запасів, використання запасів.

Abstract. In the article sweep certainly, task and article of analysis of supplies of enterprise. The basic blocks of method of analysis of supplies of enterprise are resulted. It is considered: objects of analysis of supplies, subjects of analysis of supplies, system of indexes of efficiency of control of inventories, information generator, for conducting of analysis of supplies, methods of treatment of economic information of analysis of supplies. Faktografichna information which is utillized in the process of analysis of supplies on an enterprise is generalized.

Keywords: supplies, settings of norms of supplies, use of supplies.

Постановка проблеми. Завдання сучасної економічної науки полягає в тому, щоб розробити такий механізм, який дозволяв би мати підприємству запаси за величиною не надмірні, а достатні для того, щоб його діяльність здійснювалась безперервно. Відсутність такого механізму означає, що запаси на підприємствах є або надмірними, або недостатніми. І в тому, і в іншому випадку знижується ефективність діяльності підприємства.

Часто в основу політики управління запасами в українських підприємствах покладено вимоги щодо розмірів запасів, які б забезпечували своєчасне виконання замовлення споживача-контрагента, ігноруючи таку складову оптимальності запасів як аналіз втрат (втрачених вигод) від утримання надмірних запасів або відмови від

них взагалі.

Проте, середовище для таких вітчизняних підприємств із великими партіями запасів і високими витратами починає змінюватися. Конкуренція примушує їх вишукувати резерви підвищення конкурентоспроможності підприємств і виробленої продукції, диверсифікації продуктів з одночасним зниженням сукупних поточних витрат. Здійснення ефективного управління запасами – один із найменш витратних для підприємства, але кропіткий й інтелектуальномісткий напрям досягнення конкурентних переваг на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженні питань теорії та методології фінансового управління запасами підприємств вагомий внесок зробили вітчизняні та зарубіжні науковці: В.Д. Андреев, М.Т. Білуха, О.С. Бородин, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Н.І. Дорош, В.П. Дудко, Г.П. Журавель, В.П. Завгородній, С.Я. Зубілевич, Г.Г. Кирейцев, М.Н. Крейніна, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, В.В. Мова, Л.В. Нападовська, В.О. Озаран, Ю.І. Осадчий, М.С. Пушкар, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, В.К. Савчук, В.В. Скобара, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Б.Ф. Усач, В.О. Шевчук, А.Д. Шеремет, Д. Стоун та інші.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є узагальнення методики аналізу запасів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запаси підприємства за економічною роллю у процесі суспільного відтворення продукту належать до складу оборотних активів, які безупинно здійснюють кругообіг за трьома стадіями. Так, на стадії обертання суспільного продукту оборотні активи із грошової форми переходять у запаси. На стадії виробничо-торгівельної діяльності запаси перетворюються у продукцію (товари, роботи, послуги). На стадії реалізації продукція (товарів, роботи, послуг) переходять у гроші, які знову використовуються для відновлення запасів.

Саме тому, важливим фактором управління процесами формування і використання запасів на підприємствах є виконання аналізу ефективності використання запасів.

Метою аналізу запасів є підтвердження та оцінка достовірності, своєчасності та повноти відображення інформації в первинних та зведених документах, в облікових регістрах стосовно руху запасів підприємства, правильності ведення обліку розрахунків та достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта, а також їх відповідності прийнятій обліковій політиці підприємства, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку.

Предметом аналізу запасів являються господарські процеси та операції, пов'язані з формуванням та використанням на підприємстві запасів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами.

Завданням аналізу є забезпечення активного впливу на усунення перешкод для кругообігу оборотних активів, сприяння раціональному їх використанню та збереженню на всіх стадіях відтворення. Виходячи з цього визначають об'єкти, джерела інформації, методичні прийоми аналізу, узагальнення та реалізація його

результатів, а також надання рекомендацій щодо подолання перешкод операціям з запасами.

Організаційно-інформаційна модель аналізу запасів являє собою спосіб формалізації та складається з наступних блоків (рис. 1).

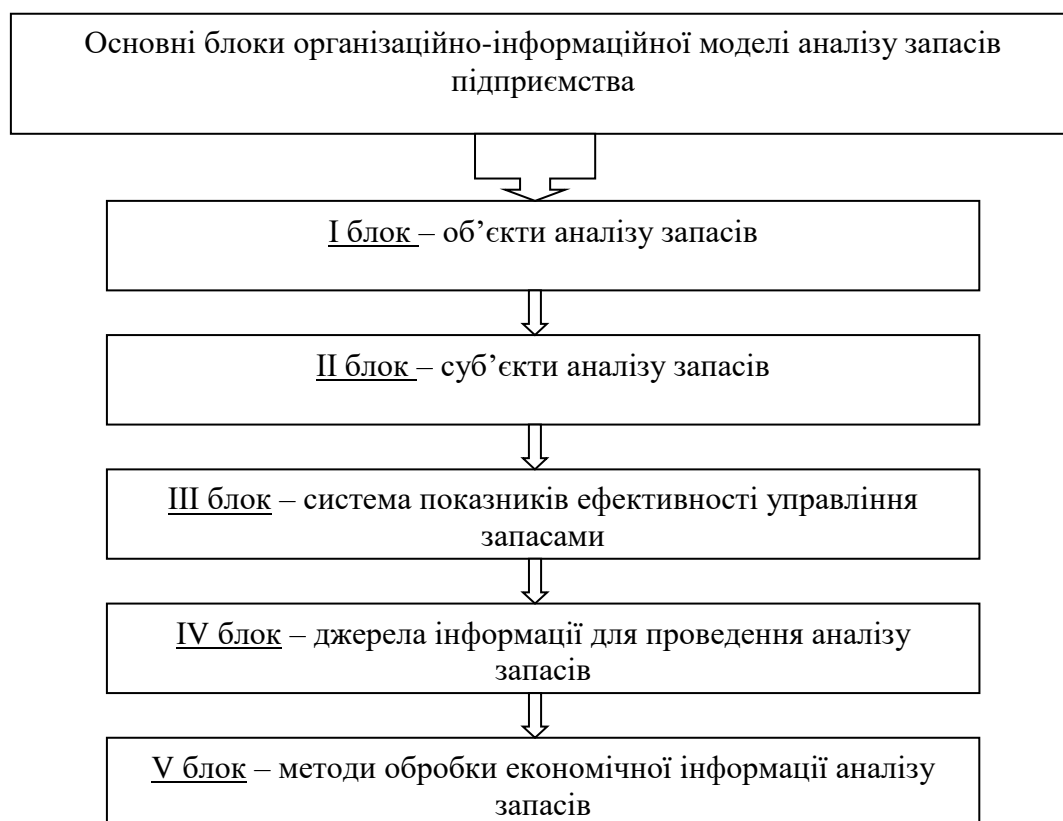

Рис. 1. Організаційно-інформаційна модель аналізу запасів

I блок – об'єкти аналізу запасів:

- науково-технічний рівень підприємства;
- функції управління (організація, регулювання роботи, облік та контроль на підприємстві);
 - елементи облікової політики (форми бланків документів, реєстрів обліку, звітності; порядок укладання договору про повну матеріальну відповідальність; порядок проведення інвентаризації запасів);
 - операції з обліку запасів;
 - записи в реєстрах обліку та звітності;
 - інформація про порушення ведення обліку, нестачі, зловживання, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізії, перевірок, аудиторських висновках, постановках правоохоронних органів тощо;
 - фактори, які впливають на ефективність використання запасів.

II блок – суб'єкти аналізу запасів:

- власники підприємства;
- адміністрація;

- працівники функціональних служб.

III блок – система показників ефективності управління запасами:

1) абсолютні:

- вартісні: вартість запасів (за ідентифікованою собівартістю, середньозваженою та собівартістю перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат та за ціною продажу), сума дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів, абсолютне відхилення показників;

2) відносні:

- показники структури: питома вага запасів в загальній сумі оборотних активів;
- відносне відхилення показників: показників темпів приросту запасів; оборотність запасів;

- показники ефективності: рентабельність запасів.

IV блок – джерела інформації для проведення аналізу запасів:

- законодавчі акти;

- нормативно-планова інформація: бізнес-план, критичні значення коефіцієнтів, типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей;

- організаційно-розпорядча документація: наказ на проведення інвентаризації запасів, розпорядження на внутрішнє переміщення запасів.

V блок – методи обробки економічної інформації аналізу формування і використання виробничих запасів підприємств:

1) органолептичні методи:

- інвентаризація;
- суцільні та вибіркові спостереження;

2) документальні методи:

- нормативно-правове регулювання;
- дослідження документів;
- документалістики.

Слід зазначити, що здійснення аналізу запасів на підприємстві вивчаються документи, за допомогою яких відтворюється ланцюг господарських фактів операцій з запасами. Суцільна та безперервна реєстрація в документах даних про всі господарські операції, що здійснюються є важливим засобом аналізу запасів підприємства. Ось чому в системі управління запасами суттєва роль належить фінансовому аналізу, оскільки саме він забезпечує безперервний контроль за господарськими процесами на підприємстві.

Дослідження організаційно-інформаційної моделі аналізу запасів підприємств дозволило виділити поряд з нормативно-законодавчою інформацією велику кількість фактографічної інформації:

- облікову інформація – первинні документи, що стосуються окремо кожного її елемента, записи в бухгалтерських регістрах, фінансова та податкова звітність;
- інформація третіх осіб;

- результати зовнішнього і внутрішнього контролю тощо.

Інформаційне забезпечення аналізу формування і використання запасів включає:

- Наказ про облікову політику;
- первинні документи з обліку оборотних активів;
- облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку запасів;
- акти та довідки попередніх ревізій, аудиту, висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- Головна книга;
- фінансова звітність;
- інформація з діловодства про проведення ревізій та інвентаризацій;
- висновки спеціалістів щодо якості та придатності запасів, доцільності їх придбання, списання.

У примітках до фінансової звітності наводиться наступна інформація про запаси:

- вартість запасів підприємства на кінець року за видами;
- збільшення чистої вартості реалізації запасів або їх уцінка;
- перелік дебіторів, а також суми довгострокової заборгованості;
- перелік дебіторів, а також суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в розрізі їх класифікації за строками непогашення.

Висновки. Методичним забезпеченням реалізації результатів аналізу запасів виступає:

- узагальнення результатів аналізу;
- оцінка упущених можливостей;
- оцінка резервів ефективного використання запасів;
- вибір оптимального варіанту рекомендацій керівництву для прийняття ним стратегічних управлінських рішень з метою прискорення їх обертання.

Таким чином, якісно розроблена організаційно-інформаційна модель аналізу запасів підприємств підвищить ефективність аналізу, дасть можливість зібрати всі необхідні дані щодо операцій з запасами та прийняти своєчасні професійні рішення за результатами її проведення.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Инновационные подходы в прогнозировании социально-экономических процессов. *Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ*. Одесса-Севастополь-Донецьк, 2011. С. 72-75.
2. Балахонова О.В. Удосконалення аудиторської оцінки фінансового стану

підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса, 2014. Вип. 2/2. Т. 1. С. 12-19.

3. Балахонова О.В. Удосконалення обліку постачань на основі побудови моделі партнерства. *Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015. Вип. 3. С. 816-820.

4. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць*. Вінниця, 2017. Т. 1. С. 25-27.

5. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. наук. праць*. Вінниця, 2016. Т. 1. С. 145-147.

6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Методологічні аспекти контролю грошових активів та дебіторської заборгованості. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. наук. праць*. Вінниця, 2018. Т. 1. С. 153-155.

7. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Бондар І.М. Основні завдання аналізу та оцінки доходів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. №4. С. 19-23.

8. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Васалатій О.М. Методика фінансового контролю запасів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 23-26.

9. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Канівець С.В. Методика аналізу заборгованості підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. №4. С. 26-31.

*Балахонова О.В., д.е.н., доцент, професор
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Устенко Ю.М., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ECONOMIC ESSENCE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Анотація. У статті досліджено зовнішньоекономічні зв'язки в діяльності підприємств. Охарактеризована вагомість ролі зовнішньоекономічної діяльності як інституціональної форми функціонування сфери підприємницької діяльності. Досліджено визначення терміну «зовнішньоекономічна діяльність» вітчизняними і зарубіжними вченими-економістами. Запропоновано уточнене визначення терміну «зовнішньоекономічна діяльність».